

Türkiye ve Kore'nin Alternatif Kalkınma Diplomasisi Anlayışları: TİKA ve KOICA Modellerinin Karşılaştırmalı Analizi

Alternative Approaches to Development Diplomacy in Türkiye and Korea: A Comparative Analysis of the TİKA and KOICA Models

Seda Gürel, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Sorumlu Yazar: Seda Gürel, seda.gurel@nisantasi.edu.tr

Atıf Bilgisi Gürel, S.(2026). Türkiye ve Kore'nin alternatif kalkınma diplomasisi anlayışları: TİKA ve KOICA modellerinin karşılaştırmalı analizi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 008, 01–19. DOI:10.54282/inijoss.1914703

doi 10.54282/inijoss.1914703

Gönderilme Tarihi: 23 Mart 2026 / **Kabul Tarihi:** 9 Haziran 2026 / **Yayın Tarihi:** 10 Temmuz 2026

Öz

Uluslararası kalkınma yardımları son yıllarda giderek artan biçimde ekonomik yönünün yanı sıra diplomatik yönüyle de değerlendirilmektedir. Bu çerçevede kalkınma diplomasisi, devletlerin kalkınma yardımlarını uluslararası iş birliği geliştirme, diplomatik ilişkileri güçlendirme ve yumuşak güç kapasitelerini artırma amacıyla kullandıkları çok boyutlu bir diplomasi alanını ifade etmektedir. Kalkınma alanında yaşanan dönüşüm, yardımların yalnızca geleneksel Batılı bağışçı ülkelerle sınırlı kalmayarak Türkiye ve Kore gibi kurumsal kapasitesini güçlendiren yükselen bağışçı ülkeleri de kapsayacak biçimde genişçe yorumlanmasına yol açmıştır.

Bu çalışma, Türkiye ve Kore'nin kalkınma diplomasisi anlayışlarını TİKA ve KOICA üzerinden karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Vaka analizinde Türkiye ve Kore'nin kalkınma diplomasisi kapsamında geliştirdiği kurumsal kalkınma yardımı modellerinin hangi yönlerden benzerlik ve farklılıklar gösterdiği, bunların neden ortaya çıktığı ve bu modellerin yükselen bağışçı ülkelerin kalkınma işbirliği alanındaki konumunu nasıl şekillendirdiği sorularına yanıt aranmaktadır. Bu bağlamda kurumların kalkınma yardımlarına ilişkin raporları, stratejik planları ve yıllık faaliyet raporları mercek altına alınmaktadır.

Çalışma bulguları, her iki ülkenin kalkınma yardımlarını ulusal kalkınma deneyimleri ve dış politika öncelikleri doğrultusunda kurumsallaştırdığını göstermektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin kalkınma işbirliği yaklaşımında daha geniş coğrafi yayılım ve esnek uygulama biçimleri öne çıkarken, Kore'nin kalkınma yardımlarında daha kurumsallaşmış planlama süreçleri ve sektör temelli stratejik yönelimler belirginleşmektedir. Bu yönüyle çalışma, yükselen bağışçı ülkelerin kalkınma diplomasisi pratiklerini kurumsal modeller üzerinden karşılaştırmalı olarak inceleyerek literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma Diplomasisi, Kalkınma İşbirliği, Yükselen Bağışçı Ülkeler, TİKA, KOICA

Abstract

In recent years, international development aid has increasingly been evaluated not only for its economic dimension but also for its diplomatic significance. Within this framework, development diplomacy refers to a multidimensional field of diplomacy through which states employ development assistance to promote international cooperation, strengthen diplomatic relations, and enhance their soft power capacities. The transformation in the development domain has broadened the understanding of aid, extending it beyond traditional Western donor countries to include emerging donors such as Türkiye and Korea, which have been strengthening their institutional capacities.

This study comparatively examines the development diplomacy approaches of Türkiye and Korea through their respective agencies, TİKA and KOICA. The case study investigates the similarities and differences between the institutionalized development aid models developed by both countries within the scope of development diplomacy. In this context, the study scrutinizes the agencies' development aid reports, strategic plans, and annual activity reports.

Findings indicate that both countries institutionalize their development assistance in line with national development experiences and foreign policy priorities. However, Türkiye's approach to development cooperation emphasizes broader geographical outreach and flexible implementation mechanisms, whereas Korea demonstrates more institutionalized planning processes and sector-oriented strategic orientations in its development aid. By comparatively analyzing the institutional models of emerging donors' development diplomacy practices, this study contributes to the literature on the evolving role of rising donors in shaping international development cooperation.

Keywords: Development Diplomacy, Development Cooperation, Emerging Donors, TİKA, KOICA

Extended Summary

Development assistance has become an increasingly significant component of contemporary foreign policy practices. In recent decades, development cooperation has evolved beyond being a purely economic instrument and has increasingly been incorporated into broader diplomatic strategies. Within this context, the concept of development diplomacy has emerged as an analytical framework that highlights how states use development assistance to strengthen international partnerships, increase their diplomatic visibility, and expand their soft power capacities. Development diplomacy thus reflects the strategic dimension of development cooperation and its role within the broader architecture of international relations.

The transformation of the development regime has also been shaped by the growing involvement of emerging donor countries. Traditionally, development assistance was largely dominated by Western donor countries and international financial institutions. However, in the post-Cold War period and particularly since the early 2000s, several emerging economies have expanded their development cooperation programs and become increasingly influential actors in development governance. These countries often frame their development cooperation policies in reference to their own development experiences and policy priorities, thereby contributing to the diversification of approaches within the international development system.

Within this context, Türkiye and Korea represent two notable examples of emerging donor countries that have significantly expanded their development cooperation activities in recent years. Both countries have established institutional mechanisms to coordinate and implement development assistance policies. In Türkiye, TİKA plays a central role in implementing development cooperation projects. In Korea, KOICA serves as the main institution responsible for the management and implementation of development assistance programs. Through these institutions, both countries have sought to enhance their international engagement and strengthen their development diplomacy practices.

This study aims to analyze and compare the development diplomacy approaches of Türkiye and Korea through the institutional models represented by TİKA and KOICA. The main research question guiding the study is how the institutional models of development assistance developed by these two countries differ and to what extent they reflect broader patterns within the development diplomacy practices of emerging donors. Methodologically, the study adopts a comparative case study approach. The analysis primarily relies on qualitative examination of institutional documents and official reports produced by the two development agencies. The main sources include OECD development assistance data as well as institutional documents published by TİKA and KOICA. For both institutions, development assistance

reports, strategic plans, and annual activity reports are examined. In addition, for KOICA, documents such as Mid-Term Sectoral Strategies, Country Partnership Strategies, and country plans are also analyzed. These sources provide insights into the institutional structures, strategic priorities, and operational practices of the two development agencies.

The findings of the study indicate that both Türkiye and Korea have institutionalized development cooperation within their foreign policy frameworks and use development assistance as an instrument to support international partnerships. At the same time, the comparative analysis reveals important differences in the ways these two countries structure and implement their development cooperation policies. Türkiye's development cooperation activities, primarily implemented through TİKA, demonstrate a broad geographical scope and diverse project portfolio. TİKA projects cover a wide range of sectors, including education, health, social infrastructure, and cultural heritage preservation. This broad scope reflects Türkiye's approach to development cooperation as a flexible diplomatic instrument that facilitates engagement with different regions and strengthens bilateral relations.

In contrast, Korea's development cooperation model, represented by KOICA, appears to rely on a more structured institutional planning framework. KOICA's activities are often guided by sectoral strategies and long-term development planning documents. The emphasis on strategic planning and sector-based priorities reflects Korea's effort to integrate its development experience into its development cooperation policies and to promote capacity-building and knowledge-sharing initiatives. Overall, the comparative findings suggest that while both countries employ development assistance as an instrument of development diplomacy, their institutional approaches differ in terms of strategic orientation and implementation practices. Türkiye's model emphasizes geographical outreach and project diversity, whereas Korea's model highlights institutional planning and sectoral prioritization.

By examining these two institutional models, this study contributes to the literature on development diplomacy by offering a comparative perspective on the development cooperation practices of emerging donor countries. The analysis highlights that development assistance should be evaluated not only in terms of financial volume but also in terms of institutional structures, strategic orientations, and policy frameworks. These findings further suggest that the institutional configurations of development agencies not only shape the operational effectiveness of assistance programs but also influence the broader diplomatic narratives through which emerging donors engage with recipient countries. In this sense, the comparison of TİKA and KOICA provides insights into how emerging donors shape their development diplomacy strategies and position themselves within the evolving landscape of development cooperation.

Giriş

Soğuk Savaş sonrasında uluslararası sistemde yaşanan dönüşüm, kalkınma yardımlarının niteliğini ve dış politika ile ilişkisini değiştirmiştir. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren güç dengelerindeki değişim, kalkınma işbirliği alanında geleneksel Batılı bağışçıların yanı sıra yükselen ekonomilerin de daha görünür hale gelmesine zemin hazırlamıştır. Bu süreçte kalkınma yardımları, ekonomik destek mekanizmalarının ötesinde diplomatik ilişkileri güçlendiren ve devletlerin yumuşak güç kapasitesini artıran çok boyutlu bir dış politika aracı olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda kalkınma diplomasisi, devletlerin kalkınma yardımlarını uluslararası iş birliği ve uzun vadeli ilişkiler geliştirme amacıyla kullandıkları stratejik bir alanı ifade etmektedir.

Kalkınma alanında yeni aktörlerin ortaya çıkması, yardım uygulamalarında çeşitliliği artırmıştır. Yükselen bağışçı ülkeler, kalkınma yardımlarını kendi kalkınma deneyimleri ve ulusal öncelikleri doğrultusunda şekillendirerek geleneksel modellerden farklılaşan uygulamalar geliştirmektedir. Bu bağlamda Türkiye ve Kore, kurumsal kapasitelerini güçlendirerek kalkınma diplomasisi alanında daha görünür hale gelen ülkeler arasında yer almaktadır. Her iki ülke de kalkınma yardımlarını bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik eden, sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen ve çok taraflı iş birliğini güçlendiren bir diplomasi aracı olarak değerlendirmektedir.

Türkiye'de Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Kore'de ise Kore Uluslararası İşbirliği Ajansı (KOICA), kalkınma diplomasisinin kurumsal taşıyıcıları olarak öne çıkmaktadır. Her iki kurum, ulusal kalkınma deneyimlerinin uluslararası alana aktarılması, yardımların kurumsal biçimde yürütülmesi ve uluslararası ortaklıkların geliştirilmesinde önemli rol üstlenmektedir. Bununla birlikte Türkiye ve Kore'nin kalkınma işbirliği yaklaşımları; tarihsel deneyim, kurumsal yapı, öncelikli sektörler ve coğrafi yönelimler bakımından farklılaşmaktadır.

Bu çalışma, Türkiye ve Kore'nin kalkınma diplomasisi kapsamında geliştirdiği kurumsal kalkınma yardımı modellerini karşılaştırmalı bir perspektifle incelemekte ve iki ülkenin kalkınma işbirliği yaklaşımlarındaki farklılıkların arkasındaki yapısal ve tarihsel dinamikleri tartışmaktadır. Bu farklılıkların; devlet kapasitesi, dış politika vizyonu, kalkınma deneyimi, kurumsallaşma düzeyi ve tarihsel miras gibi unsurlarla ilişkili olduğu değerlendirilmektedir. Türkiye'nin daha esnek, çok boyutlu ve insani yardım ağırlıklı yaklaşımına karşılık Kore'nin daha planlı, teknik ve sektör odaklı modeli, hem kurumsal tercihlerle hem de ülkelerin uluslararası sistemdeki konumları, kalkınma süreçleri ve dış politika öncelikleriyle ilişkilendirilmektedir. Bu yönüyle çalışma, yükselen bağışçı ülkelerin kalkınma diplomasisi pratiklerini şekillendiren yapısal dinamiklere ilişkin analitik bir katkı sunmayı da hedeflemektedir.

Bu çalışmanın temel sorusu, Türkiye ve Kore'nin geliştirdiği kurumsal kalkınma yardımı modellerinin hangi yönlerden farklılaştığı ve bu modellerin yükselen bağışçı ülkelerin kalkınma işbirliği alanındaki konumunu nasıl şekillendirdiği üzerine kurulmaktadır. Bu kapsamda Türkiye'nin TİKA modeli ile Kore'nin KOICA modeli karşılaştırmalı vaka analizi yöntemiyle incelenmektedir. Karşılaştırma; kurumsal yapı, stratejik yönelim, sektörel öncelikler, coğrafi faaliyet alanları ve normatif yaklaşım kriterleri üzerinden yürütülmektedir. Bu kriterler kurumların örgütsel kapasitesi ve kurumsallaşma düzeyini, kalkınma yardımlarının dış politika öncelikleriyle ilişkisini, yardımların yoğunlaştığı faaliyet alanlarını, bölgesel dağılımını ve kalkınma işbirliğinin insani yardım, teknik kapasite geliştirme ve sürdürülebilir kalkınma gibi söylemsel çerçevelerini kapsamaktadır. Bu bağlamda her iki kurumun yıllık raporları, stratejik planları ve faaliyet raporları nitel analiz yöntemiyle değerlendirilmektedir.

Literatürde genellikle kalkınma diplomasisi kavramı, kalkınma hedefleri ve sürdürülebilirlik bağlamında (Duman ve Aydın, 2024; Kavi Şimşek, 2025), TİKA'nın faaliyetleri, stratejik dış politika aracı ve yumuşak güç unsuru kapsamında (Beşgül, 2024; Nurdun, 2024), KOICA'nın faaliyetleri ise eğitim ve spor faaliyetleri çerçevesinde incelenmektedir (Na ve Dallaire, 2022; Kang vd., 2024). Öte yandan kalkınma diplomasisi literatüründeki tartışmalar büyük ölçüde geleneksel bağışçılar veya tekil ülke örnekleri üzerinden yürütülmektedir (Aguilar, 1980; Zielinska, 2016; Morgan, 2025). Bu çalışmanın özgün yönü, iki yükselen bağışçı ülkenin kurumsal kalkınma modellerini

karşılaştırmalı biçimde analiz etmesinde yatmaktadır.

Bu çalışma, Türkiye ve Kore örnekleri üzerinden yükselen bağışçı ülkelerin kalkınma yardımlarını nasıl kurumsallaştırdığını ve alternatif yardım yaklaşımlarını incelemektedir. Bu kapsamda öncelikle kalkınma diplomasinin kuramsal çerçevesi ile yükselen bağışçı ülkelerin alternatif yardım anlayışları ele alınmaktadır. Ardından Türkiye'nin TİKA modeli ve Kore'nin KOICA modeli analiz edilmekte, son olarak iki ülkenin kalkınma işbirliği yaklaşımları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir.

1. Kalkınma Diplomasisi Kavramı

Kalkınma diplomasisi, ekonomik kaynakların yanı sıra yardım süreçlerinin kurgulanması, uzlaş zeminlerinin oluşturulması ve uygulanması aşamalarında devletler, uluslararası kuruluşlar ve sivil yapılar arasında gerçekleşen çok boyutlu karşılıklı etkileşim süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu yönüyle kavram, tarafların ortak amaçlar doğrultusunda yürüttüğü kapsamlı ve derinlikli iş birliğini ifade etmektedir (Kavi Şimşek, 2025; DİPLO, 2026; Saner, 2006).

Ülkeler, yumuşak güç kapasitelerini artırmak amacıyla kalkınma kaynakları, bilgi birikimi, kültürel ve tarihsel değerler ile etkileşim ağlarından yararlanarak uluslararası çekiciliklerini güçlendirmektedir. Ekonomik ve politik koşulların etkisiyle iş birliği ve ikili ilişkiler diplomatik bir çerçevede ele alınmakta; bu durum devletler arası kalkınma faaliyetlerini desteklemektedir. Bu bağlamda kalkınma diplomasisi, hem yumuşak gücün geliştirilmesinde bir araç hem de onun kaynaklarından biri olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde ulusal çıkar anlayışı, maddi kazançların ötesinde barış, çevresel sürdürülebilirlik ve ekonomik istikrar gibi küresel kamu yararlarını da kapsamaktadır. Bu süreçte hükümetler arası koordinasyon ve kurumsal iş birliği önem kazanırken, dış yardımlar çoğunlukla ulusal çıkarlarla ilişkilendirilmektedir (Gulrajani ve diğerleri, 2020).

Daha az varlıklı ülkelere yönelik yardımlar, ekonomik araç ya da iyi niyet göstergesi olmasının yanı sıra devletlerin uluslararası imajını güçlendiren stratejik bir unsur olarak da değerlendirilmektedir. Bu faaliyetlerin kurumsallaşmasıyla ortaya çıkan kalkınma diplomasisi, kalkınma yardımları aracılığıyla yürütülen ve yumuşak güç kaynaklarına dayanan kamu diplomasisinin bir parçası olarak tanımlanmaktadır (Zielinska, 2016, ss. 9–22). Ülkelerin uluslararası alandaki çekiciliği; kültür, değerler ve dış politika ilkeleriyle ilişkili kaynakların birleşimine dayanan yumuşak güç kavramıyla ilişkilendirilmektedir (Nye, 2017, s. 104). Bu bağlamda kalkınma diplomasisi, dış yardım politikasının ötesinde kamu diplomasisi ve yumuşak güçle bağlantılı bir diplomatik araç olarak değerlendirilmektedir (Erkan, 2021, ss. 1–2). Kalkınma yardımları; refahı teşvik etme, olumlu algı oluşturma, ikili ilişkileri geliştirme ve uluslararası görünürlüğü artırma amaçlarıyla ilişkilendirilmekte; bağışçı devletlerin değerlerini, bilgi birikimini ve kurumsal kapasitesini görünür kılarak uzun vadeli ilişkilerin oluşumuna katkı sağlamaktadır (Zielinska, 2016, s. 15).

Kalkınma diplomasisi, ekonomik kalkınma stratejilerinin uygulanması ve kalkınma hedeflerine ulaşılması açısından önemli katkılar sunmaktadır (Aguilar, 1980, s. 78). Bu süreç, bölgesel ve küresel ölçekte çok taraflı ve koordineli çabaları kapsamakta; kısa vadeli insani yardımları uzun vadeli kalkınma stratejileriyle birlikte ele almaktadır (Azar ve Moon, 1986, s. 404). Hükümetler, kalkınma diplomasisi kurumları aracılığıyla ulusal ve uluslararası düzeyde itibarlarını artırmayı hedeflemekte; çok taraflı iş birliği, farklı paydaşların katılımı ve topluluk temelli yaklaşımlar önem kazanmaktadır (Morgan, 2025). Yardımların sürekliliği, devlet dışı aktörlerin katılımı ve uluslararası projelerin etkinliği, kalkınma diplomasisinin başarısını belirleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır (Mbee ve Liu, 2023).

Çok taraflı kalkınma diplomasisi, ideolojik yaklaşımlardan ziyade ulusal çıkarlara dayalı esnek koalisyonlar ve uzlaş arayışını içermektedir. Ülkelerin farklı gelişmişlik düzeyleri, değerleri ve jeopolitik çıkarları stratejileri şekillendirirken, sürdürülebilirlik açısından kapsayıcı müzakere süreçleri önem taşımaktadır (Weiss, 1985). İnsan merkezli kalkınma yardımı politikaları ise ülkeler arasında güven ve iş birliğini güçlendirerek toplumlar üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır (Bhawana, 2019).

2. Yükselen Bağışçılar ve Alternatif Yardım Anlayışları

Geleneksel bağışçı ülkeler, küresel kalkınma alanında kural koyma ve gündem belirleme eğilimi göstermektedir. Batılı/Kuzeyli bağışçıların kurumsal düzenlemeleri, kendi önceliklerini yansıtan küresel kalkınma düzeninin güçlenmesine katkı sağlamıştır. Soğuk Savaş döneminde kalkınma yardımlarının yönü büyük ölçüde jeostratejik rekabetler ve sömürgecilik sonrası devlet inşâ süreçleri tarafından belirlenirken, 1990'lı yıllardan itibaren siyasi mülahazaların zayıflamasıyla ortak norm ve hedeflerde çözülme gözlemlenmiştir. Dünya Ticaret Örgütü'nün 1999 Zirvesi ve Birleşmiş Milletler'in 2000 Binyıl Bildirgesi ile birlikte yoksullukla mücadele ve insani kalkınma öncelik kazanmış; yerel sahiplenme, karşılıklı hesap verebilirlik ve koordinasyon gibi ilkeler öne çıkmıştır. Ancak geleneksel bağışçıların kalkınma finansmanındaki kapasite kaybı ve taahhütlerini yerine getirememesi, küresel yardım rejiminde boşluklar yaratmış ve orta düzey bağışçıların yatırım, ticaret ve finansman araçlarıyla daha görünür hale gelmesine zemin hazırlamıştır (Chin ve Quadir, 2013, ss. 496–499).

Yükselen bağışçılar kavramı, ABD, İngiltere, Fransa, Almanya ve Avustralya gibi geleneksel aktörlerin yanı sıra Türkiye ve Kore gibi son dönemde etkinliği artan ülkeleri de kapsamaktadır (Rosser ve Tubilewicz, 2015, s. 5). Yükselen bağışçılar ve Güney-Güney işbirliği tartışmaları, kalkınma yardımlarının Çin, Hindistan, Brezilya, Türkiye ve Kore gibi aktörlerin alternatif yaklaşımlarıyla da şekillendiğini göstermektedir. Bu aktörler, kalkınma yardımlarını daha esnek ortaklık modelleri, karşılıklı fayda söylemi, teknik işbirliği ve egemenliğe müdahale etmeme ilkesi çerçevesinde geliştirerek geleneksel Batılı bağışçılardan farklılaşmaktadır (Gosovic, 2016; Gray ve Gills, 2016; Muhr, 2023).

Yükselen bağışçı ülkelerin sayısındaki artış, küresel güç dengelerindeki dönüşümle yakından ilişkilidir. Bu aktörlerin sınırlı kaynakları ve jeopolitik öncelikleri, yardım politikalarının şekillenmesinde belirleyici olmakta; kalkınma yardımları çğu zaman güvenlik ve ticari çıkarlarla bağlantılı yürütülmektedir (Cooper ve Farooq, 2016, ss. 1521–1523). Bununla birlikte bu ülkeler kapasite geliştirme odaklı iş birlikleri kurmakta; yardımlar genellikle alıcı ülke talebi veya çatışma sonrası yeniden yapılanma süreçleri çerçevesinde sunulmaktadır. Çok taraflı programlar, değer paylaşımına dayalı iş birlikleri ve uluslararası statü arayışları da bu sürecin önemli bileşenleri arasında yer almaktadır (Cooper ve Farooq, 2016, ss. 1528–1529).

Yeniden yükselen bağışçılar, küresel güç dengesinin Batı'dan uzaklaştığı bir ortamda farklı kalkınma yaklaşımlarını görünür kılmaktadır. Bölgesel koordinasyon ve iş birliği mekanizmaları, yardımların eşgüdümünü ve ortak normların uyumunu teşvik etmektedir. Bu doğrultuda küresel yardım sistemi, hesap verebilirlik, çok taraflılık ve artan etkileşim temelinde genişleyen bir yapıya evrilmektedir (Momani ve Ennis, 2013).

OECD Kalkınma Yardımı Komitesi (DAC) politika yönergeleri, yardımın bağışçı ülke çıkarlarıyla doğrudan ilişkilendirilmesini sorunlu görse de pratikte yardım, yatırım ve ticaret arasındaki ilişki giderek güçlenmektedir. Özellikle düşük gelirli ülkelerde doğrudan yabancı yatırımların artışı, kalkınma yardımlarının rolünü dönüştürmekte; yükselen bağışçıların faaliyetleri geleneksel bağışçıların ekonomik çıkarlarıyla kesişmektedir (Morais ve Virtanen, 2015, ss. 424, 436).

DAC üyesi olmayan ülkelerin önemli bir kısmı yardım verilerini OECD'ye bildirmemekle birlikte, bu aktörlerin kalkınma işbirliğinde giderek daha görünür hale geldiği görülmektedir (OECD Data Explorer, 2026; Quadir, 2013, s. 322). Güney ülkelerinde kalkınma yardımları zamanla kurumsallaşmış; geçici ve yarı yapılandırılmış mekanizmalar yerini daha planlı, izlenebilir ve koordineli politikalara bırakmıştır (Quadir, 2013, s. 328).

Yükselen bağışçıların çeşitliliği, kalkınma yardımlarının daha dengeli ve karşılıklı fayda temelli bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir. Bu süreçte ticaret ve yatırım politikaları, resmi kalkınma yardımı kapsamında değerlendirilmese de taraflara fayda sağlayan araçlar olarak öne çıkmaktadır. Daha yoksul bağışçıların aracı rol üstlendiği üçlü iş birliği mekanizmaları da yaygınlaşmaktadır. Bu gelişmeler, mevcut normların sorgulanmasına ve dönüşmesine zemin hazırlamaktadır (Rowlands, 2013, ss. 630, 646–647).

Son olarak Türkiye ve Kore gibi yükselen bağışçı ülkelerin artan rolü, DAC tarafından şekillendirilen geleneksel

modele alternatif bir alan açmakta (Rowlands, 2013, s. 630); aynı zamanda bu aktörlerin DAC normlarını hem söylem hem de uygulama düzeyinde benimsedikleri görülmektedir (Rosser ve Tubilewicz, 2015, s. 14). Yükselen bağışçıların uluslararası iş birliğine yönelik tutumları, mevcut sisteme uyum düzeylerini gösteren önemli bir gösterge olarak değerlendirilmektedir (Rowlands, 2013, s. 642). Bununla birlikte bu aktörler, kendi ulusal çıkarları ve kalkınma anlayışları doğrultusunda alternatif yardım modelleri geliştirerek küresel kalkınma işbirliği alanında daha çoğulcu bir yapının ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır (Rosser ve Tubilewicz, 2015, ss. 6–7).

3. Türkiye ve Kore'nin Alternatif Yardım Anlayışları

Türkiye ve Kore gibi yükselen bağışçı ülkelerin yardım politikaları, genellikle gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun azaltılmasını teşvik etme söylemine dayanmaktadır. Bununla birlikte bu hedefler, ticari, diplomatik, güvenlik ve ideolojik unsurları da içermektedir. Bu nedenle yardım politikaları, hem bağışçı hem de alıcı ülkelerdeki siyasi konjonktürle yakından ilişkilidir (Rosser ve Tubilewicz, 2015, ss. 11–12). Ayrıca yükselen bağışçılar, kalkınma işbirliğinde gündem belirleme ve liderlik konularında geleneksel bağışçılarla koordinasyon sorunları yaşayabilmektedir. Bu durum, kalkınma işbirliği sistemindeki dönüşümü hızlandırmış ve söz konusu aktörlerin özgün bir konum edinmesine katkı sağlamıştır (Chin ve Quadir, 2013, ss. 499–500).

Türkiye, kalkınma diplomasisi bağlamında artan kapasitesi ve kurumsal faaliyetleriyle öne çıkan aktörlerden biridir. Yaklaşık 85,3 milyonluk nüfusu ve 77,3 yıllık ortalama yaşam süresiyle demografik açıdan dinamik bir yapı sergilemektedir. Ekonomik göstergeler, yaklaşık 1,1 trilyon ABD doları büyüklüğünde bir ekonomi ve son beş yılda ortalama %4,9 oranında reel büyümeye işaret etmektedir. Satın alma gücü paritesine göre kişi başına gelirin yaklaşık 42.300 ABD doları seviyesinde olması, Türkiye'nin yükselen ekonomiler arasındaki konumunu desteklemektedir. Sektörel dağılımda hizmetler %61 ile başı çekerken, sanayi ve inşaat %32, tarım ise %6,9 paya sahiptir. Dış ticarete makine, elektronik ürünler ve ulaşım araçları öne çıkarken; enerji ve ara mallar başlıca ithalat kalemlerini oluşturmaktadır. Ayrıca araştırma-geliştirme harcamalarındaki artış ve sanayi sektörünün üretimdeki ağırlığı ekonomik kapasiteyi güçlendirmektedir. Bu göstergeler, Türkiye'nin kalkınma işbirliği alanında daha görünür bir aktör haline gelmesine zemin hazırlamaktadır (OECD, 2025).

Kore ise kalkınma diplomasisi bağlamında öne çıkan bir diğer yükselen bağışçı ülkedir. Yaklaşık 51,6 milyonluk nüfusu ve 82,7 yıllık yaşam süresiyle dikkat çekmektedir. Yaklaşık 1,83 trilyon ABD doları büyüklüğündeki ekonomisi ve son beş yılda ortalama %2,4'lük büyüme performansı, ülkenin küresel ekonomideki güçlü konumunu yansıtmaktadır. Satın alma gücü paritesine göre kişi başına gelirin yaklaşık 55.500 ABD doları düzeyinde olması, Kore'yi yüksek gelirli ekonomiler arasında konumlandırmaktadır. Ekonomik yapıda hizmetler sektörü %63,5 ile öne çıkarken, sanayi ve inşaat %34,7 ile önemli bir üretim kapasitesi sunmakta, tarım ise sınırlı bir paya sahiptir. Makine, elektronik ve ulaşım ekipmanları ihracatta belirleyici olurken; araştırma-geliştirme harcamalarının GSYH'nin yaklaşık %5'i düzeyinde olması, bilgi ve inovasyon temelli kalkınma modelini desteklemektedir. Bu sosyo-ekonomik kapasite, Kore'nin kalkınma işbirliği alanındaki görünürlüğünü artırmakta ve yükselen bağışçı ülkeler arasında öne çıkmasını sağlamaktadır (OECD, 2024).

Bu çerçevede Türkiye ve Kore, ekonomik kapasitelerini ve kalkınma deneyimlerini kurumsal mekanizmalar aracılığıyla dış politikaya yansıtan yükselen bağışçı ülkeler arasında yer almaktadır. Her iki ülke de kalkınma yardımlarını hem ekonomik destek araçları olarak hem de diplomatik ilişkileri güçlendiren, bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik eden ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini destekleyen çok boyutlu bir iş birliği alanı olarak ele almaktadır. Bu doğrultuda Türkiye'de TİKA, Kore'de ise KOICA kalkınma diplomasisinin kurumsal taşıyıcıları olarak öne çıkmakta; her iki ülkenin yardım anlayışı bu kurumlar aracılığıyla şekillenen özgün modeller üzerinden somutlaşmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin TİKA modeli ile Kore'nin KOICA modelinin incelenmesi önem arz etmektedir.

3.1. Türkiye'nin TİKA Modeli

TİKA, Türkiye'nin ortak dile, ortak hafızaya ve ortak kültüre sahip olduğu başta Orta Asya ve Kafkasya'daki Türk Cumhuriyetleriyle ikili ve bölgesel ilişkilerini dış politika öncelikleri doğrultusunda koordine etmek amacıyla 1992 yılında kurulmuştur. Dış politika çerçevesinde sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yürütülen faaliyetler, 1990'lı yılların başındaki münferit yardımlardan zamanla uzun vadeli projelere ve kalkınma odaklı işbirliği modellerine evrilmiştir. Ülkenin özgün sosyal yapısını inşa etme, kimliğini yansıtmaya, kültürel bağlarını güçlendirme ve teknik altyapısını geliştirme hedefleri doğrultusunda faaliyet gösteren TİKA, Türk dış politikasının önde gelen uygulayıcı kurumlarından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda eğitim, sanayi, turizm, sağlık, tarım ve restorasyon gibi alanlarda yürütülen insan odaklı projeler, dostluk ve işbirliği ortamının pekişmesine katkı sağlamaktadır (TİKA, 2026a).

480 sayılı kanun hükmünde kararname ile Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan TİKA, 1999 yılında Başbakanlığa bağlanmış; 2001 yılında teşkilat kanunu yayımlanmış; 2011 yılında ise teşkilat yapısı ve adı güncellenerek daha esnek ve güçlü bir kurumsal yapıya kavuşturulmuştur. 2018 yılından itibaren faaliyetlerini Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde sürdürmektedir (TİKA, 2026b).

TİKA'nın faaliyetlerinin niteliği dönemsel olarak değişim göstermiştir. 1995 yılına kadar daha çok sosyo-kültürel ve ekonomik alanlara odaklanan çalışmalar, ilerleyen yıllarda eğitim ve kültürel işbirliği alanlarında yoğunlaşmıştır. İlk Program Koordinasyon Ofisi Türkmenistan'da açılmış olup, zamanla Türkiye'nin değişen dış politika anlayışı doğrultusunda kurumun faaliyet alanı genişlemiştir. Günümüzde Orta Asya, Balkanlar, Afrika, Latin Amerika ve Pasifik adaları dahil olmak üzere yaklaşık 150 ülkede 63 ofis aracılığıyla faaliyet yürütülmektedir. Ayrıca kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve üniversitelerle kurulan işbirlikleri aracılığıyla çok paydaşlı bir kalkınma modeli uygulanmaktadır. Bununla birlikte kalkınma yardımlarına ayrılan bütçenin yıllar içinde artış gösterdiği ve Türkiye'nin insani yardım alanında önde gelen ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir (TİKA, 2026a).

"Kalkınma İşbirliği için Tanımlar, Kavramlar, Gündemler" başlıklı raporda Türkiye'nin perspektifinden geleneksel ve yükselen bağışçı kavramları, sürdürülebilir kalkınma anlayışı, resmi kalkınma yardımlarının tarihçesi, kalkınma hedefli uluslararası organizasyonlar ve gündemler, kalkınma işbirliğinde etkinlik, insani yardım, toplumsal cinsiyet eşitliği, nüfus politikaları, göç yönetimi ile su, gıda ve çevre politikaları kapsamlı biçimde ele alınmaktadır (TİKA, 2026c).

Türkiye Kalkınma Yardımlarına ilişkin yıl bazındaki raporlarda iki taraflı ya da çok taraflı resmi kalkınma yardımlarının kategorilere, bölgelere ve sektörlerle göre dağılımı, Türkiye'nin uluslararası konumu ve uluslararası kuruluşlara sunduğu katkılar, Türkiye'nin özel sektörle ve sivil toplum kuruluşlarıyla bağlantılı doğrudan yatırımları, Türkiye'nin sunduğu sosyal altyapı, sağlık, su ve hijyen, idari ve sivil altyapı, ekonomik altyapı, üretim sektörü, insani yardım özelindeki hizmetler konu edilmektedir. Dahası raporda TİKA tarafından yapılan proje ve faaliyetlere detaylıca yer verilmektedir (TİKA, 2015). Gerçekleştirilen projeler arasında öncelikle temel, orta ve yüksek eğitim alanlarındaki yenilime ve destek odaklı faaliyetler sayılmaktadır. Dahası burs programlarına, TÜBİTAK destekli araştırma destek programlarına, sağlık alanındaki protokollere, sektör bazlı eğitim projelerine, ticaret, turizm, enerji ve iletişim alanlarındaki projelere de detaylıca yer verilmektedir (TİKA, 2026d).

2015 raporuna göre Türkiye'nin kısmi iki taraflı yardımlara dayanan 3,919 milyar dolarlık resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Kalkınma yardımlarının tanıtımı, kalkınma amaçlı gıda yardımları, ulusal STK'lara yardımlar, sığınmacılar, öğrenci yardımları, yönetim giderleri, proje-program yardımları, tavizli kredi, teknik işbirliği ve acil ve insani yardımlar. Yardımların ülkelere dağılımı artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Sudan, Kazakistan, Makedonya, Bosna-Hersek, Filistin, Afganistan, Arnavutluk, Kırgızistan, Somali ve Suriye. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Okyanusya, Uzak Doğu, Amerika, Asya, Avrupa, Güney ve Orta Asya ve Orta Doğu (TİKA, 2015).

2016 raporuna göre Türkiye'nin 6,48 milyar dolarlık resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu

şekildedir: Tavizli kredi, uluslararası örgüt aidatları ve katkı payları, barış yapılandırma çalışmaları, ulusal STK'lara destek, kalkınma amaçlı gıda yardımı, krediler, sığınmacılar için yapılan yardımlar, öğrenci yardımları, yönetim giderleri, teknik işbirliği, proje/program yardımları ve acil ve insani yardımlar. Yardımların ülkesel dağılımı artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Nijer, Azerbaycan, Kazakistan, Makedonya, Kırgızistan, Bosna-Hersek, Afganistan, Filistin, Somali ve Suriye. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Asya, Okyanusya, Amerika, Uzak Doğu, Afrika, Avrupa, Güney ve Orta Asya ve Orta Doğu. Uluslararası kuruluşlara katkılara bakıldığında giderek artan biçimde bölgesel kalkınma ajanslarına, BM'ye ve Dünya Bankasına ödemeler gerçekleştiği görülmektedir (TİKA, 2016).

2017 raporuna göre Türkiye'nin 8,12 milyar dolarlık resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Tavizli kredi, kalkınma yardımları tanıtımı, ulusal STK'lara destek, sığınmacılar için yapılan yardımlar, teknik işbirliği, bütçe desteği, öğrenci yardımları, proje/program yardımları ve acil ve insani yardımlar. Yardımların ülkesel dağılımı artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Kosova, Pakistan, Makedonya, Kırgızistan, Kazakistan, Bosna-Hersek, Afganistan, Filistin, Somali ve Suriye. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Afrika, Okyanusya, Amerika, Avrupa, bölgelere ayrıştırılmayan ve Asya (TİKA, 2017).

2018 raporuna göre Türkiye'nin 8,61 milyar dolarlık resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Kalkınma yardımları, üretim sektörleri, yönetim giderleri, emtia ve genel program yardımı, çoklu ve çakışan sektörler, ekonomik altyapılar ve hizmetler, sosyal altyapılar ve hizmetler, acil ve insani yardımlar. Yardımların ülkesel dağılımı artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Bangladeş, Kosova, Cibuti, Moldova, Özbekistan, Bosna-Hersek, Libya, Sudan, Filistin, Somali, Afganistan, Kazakistan, Kırgızistan, Suriye. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Okyanusya, Amerika, Afrika, Avrupa, bölgelere ayrıştırılmayan ve Asya (TİKA, 2018).

2019 raporuna göre Türkiye'nin 8,66 milyar dolarlık resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Enerji üretimi, dağıtımı ve etkinliği, ticaret ve turizm, kalkınma amaçlı gıda yardımı, sanayi, madencilik ve inşaat, tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık, su ve sanitasyon, iletişim altyapılarının geliştirilmesi, ulaştırma ve depolama, yönetim giderleri, sağlık, idari ve sivil altyapıların geliştirilmesi, sosyal altyapı ve hizmetler, çoklu ve çakışan sektörler, eğitim, acil ve insani yardım. Yardımların ülkesel dağılımı artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Sudan, Bangladeş, Kazakistan, Kırgızistan, Somali, Afganistan, Filistin, Irak, Bosna-Hersek, Suriye. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Okyanusya, Amerika, Afrika, Avrupa, bölgelere ayrıştırılmayan ve Asya (TİKA, 2019).

2020 raporuna göre Türkiye'nin 8.123 milyar dolarlık resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Nüfus politika programları ve üreme sağlığı, kalkınma yardımlarının tanıtımı, diğer, su ve su hijyeni, üretim sektörleri, ekonomik altyapılar ve hizmetler, idari ve sivil altyapılar, sağlık, emtia ve genel program yardımı, diğer sosyal altyapı ve hizmetler, yönetim gideri, eğitim, çoklu ve çakışan sektörler, acil ve insani yardım. Yardımların ülkesel dağılımı artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Pakistan, Moğolistan, Moldova, Sudan, Yemen, Kosova, Kuzey Makedonya, Azerbaycan, Bangladeş, Tunus, Bosna-Hersek, Kırgızistan, Kazakistan, Somali, Filistin, Afganistan, Irak, Arnavutluk, Suriye. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Okyanusya, Amerika, Afrika, Avrupa, bölgelere ayrıştırılmayan ve Asya (TİKA, 2020).

2021 raporuna göre Türkiye'nin 7.711 milyar dolarlık resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Nüfus politika programları ve üreme sağlığı, çoklu ve çakışan sektörler, diğer, emtia ve genel program yardımı, üretim sektörleri, su ve su hijyeni, sağlık, borçlarla ilgili eylemler, ekonomik altyapılar ve hizmetler, diğer sosyal altyapı ve hizmetler, sığınmacılara yapılan yardımlar, idari ve sivil altyapılar, yönetim gideri, eğitim, acil ve insani yardım. Yardımların ülkesel dağılımı artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Pakistan, Sudan, Moldova, Özbekistan, Yemen, Arnavutluk, Gambiya, Kuzey Makedonya, Bangladeş, Kosova, Bosna-Hersek, Libya, Kırgız Cumhuriyeti, Kazakistan, Afganistan, Irak, Filistin, Azerbaycan, Somali ve Suriye. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Okyanusya, Amerika, Avrupa, Afrika, bölgelere ayrıştırılmayan ve Asya

(TİKA, 2021).

2022 raporuna göre Türkiye'nin 7.116 milyar dolarlık resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Nüfus politika programları, ekonomik altyapılar ve hizmetler, çoklu ve çakışan sektörler, diğer, emtia ve genel program yardımı, üretim sektörleri, yönetim gideri, sağlık, idari ve sivil altyapılar, diğer sosyal altyapı ve hizmetler, su ve su hijyeni, eğitim, sığınmacılara yapılan yardımlar, acil ve insani yardım. Yardımların ülkesel dağılımı artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Gambiya, Moğolistan, Bangladeş, Irak, Gürcistan, Kuzey Makedonya, Moldova, Ukrayna, Arnavutluk, Kosova, Azerbaycan, Lübnan, Pakistan, Bosna-Hersek, Afganistan, Filistin, Kırgız Cumhuriyeti, Kazakistan, Somali ve Suriye. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Okyanusya, Amerika, Afrika, Avrupa, bölgelere ayrıştırılmayan ve Asya (TİKA, 2022).

2023 raporuna göre Türkiye'nin 6,842 milyar dolarlık resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Nüfus politika programları, emtia ve genel program yardımı, diğer, çoklu ve çakışan sektörler, diğer sosyal altyapı ve hizmetler, ekonomik altyapılar ve hizmetler, üretim sektörleri, idari ve sivil altyapılar, yönetim gideri, sağlık, su ve su hijyeni, eğitim, sığınmacılara yapılan yardımlar, acil ve insani yardımlar. Yardımların ülkesel dağılımı artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Lübnan, Ürdün, Irak, Kosova, Kuzey Makedonya, Bangladeş, Pakistan, Moğolistan, Gine-Bissau, Libya, Sudan, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Somali, Afganistan, Azerbaycan, Kırgız Cumhuriyeti, Filistin, Kazakistan, Suriye. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Okyanusya, Amerika, Afrika, Avrupa, bölgelere ayrıştırılmayan ve Asya (TİKA, 2023).

Uluslararası kuruluşlara yapılan katkıların yıllara göre dağılımı milyon dolar bazında şu şekildedir: 2002 yılında 46,3, 2003 yılında 40,2, 2004 yılında 47,3, 2005 yılında 68,6, 2006 yılında 71,6, 2007 yılında 57,3, 2008 yılında 44,6, 2009 yılında 41,9, 2010 yılında 47,3, 2011 yılında 46,8, 2012 yılında 110,8, 2013 yılında 151,0, 2014 yılında 88,7, 2015 yılında 73,2, 2016 yılında 250,2, 2017 yılında 170,5, 2018 yılında 179,7, 2019 yılında 197,84, 2020 yılında 90,94, 2021 yılında 83,16, 2022 yılında 142,49, 2023 yılında 36,14 (TİKA, 2026d).

OECD/DAC üyesi ülkelerin arasında 2015 yılında Türkiye'nin net RKY rakamı 3.919,1 ve net RKY/GSMH oranı 0.50; 2016 yılında Türkiye'nin net RKY rakamı 6.487,70 ve net RKY/GSMH oranı 0,76; 2017 yılında Türkiye'nin net RKY rakamı 8,1 ve net RKY/GSMH oranı 0.95; 2018 yılında Türkiye'nin net RKY rakamı 8,6 ve net RKY/GSMH oranı 1.10; 2019 yılında Türkiye'nin net RKY rakamı 8,66 ve net RKY/GSMH oranı 1.15; 2020 yılında Türkiye'nin net RKY rakamı 8,123 ve net RKY/GSMH oranı 1.14; 2021 yılında Türkiye'nin net RKY rakamı 7,71 ve net RKY/GSMH oranı 0,96; 2022 yılında Türkiye'nin net RKY rakamı 7,12 ve net RKY/GSMH oranı 0,79; 2023 yılında Türkiye'nin net RKY rakamı 6,84 ve net RKY/GSMH oranı 0,62 olarak kayda geçmiştir (TİKA, 2026d).

2018-2022 stratejik planında TİKA'nın Türkiye'nin uluslararası işbirliği ve kalkına yardımları kapsamında stratejik önem atfettiği coğrafyalarda sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin amaçlarıyla uyumlu proje ve faaliyetlerine dikkat çekilmektedir (TİKA, 2026e). 2024-2028 stratejik planında TİKA'nın Türkiye'nin ekonomik, sosyo-kültürel ve tarihi mirasını aktarmasına aracılık eden bir kurum olarak çevre, enerji, altyapı gibi çeşitli alanlarda gerek bölgesel gerekse küresel düzeydeki sorunlara sürdürülebilir çözümler bulma kapasitesine dikkat çekilmektedir (TİKA, 2026f).

2014-2024 yılları arasında senelik olarak yayınlanan Faaliyet Raporlarında TİKA'nın kalkınma işbirliği alanındaki kuruluş amaçları, yerel ihtiyaçlara hitap eden özgün modeli, Türkiye'nin çok kültürlü tarihi birikimiyle uyumlu çok yönlü diplomasi anlayışı, geniş bir coğrafyaya yayılan dostluk söylemi, Türkiye'nin proaktif dış politikasıyla uyumlu yumuşak güç anlayışı ortaya konulmaktadır. Özellikle işbirliği potansiyeli taşıyan coğrafyalara yönelik ekonomik büyümeyi, altyapı geliştirmeyi, işsizliği ve yoksulluğu azaltmayı, kadınların toplumdaki rollerini arttırmayı, çevre ve doğal kaynakların yönetimini güçlendirmeyi, kalkınmayı sürdürülebilir kılmayı hedefleyen politikaların önemi vurgulanmaktadır. İlaveten ortak tarihsel ve kültürel hafızanın paylaşıldığı toplumlarda diyalogun güçlendirilmesi, önyargıların olduğu topluluklarda önyargıları giderici faaliyetler yürütülmesi, diğer coğrafyalarda ise yeni bağlar kuracak ortaklaşa projeler geliştirilmesinin gerekliliğine dikkat çekilmektedir. Dahası

tüm bunların program ofisleri, kurullar, komisyonlar ve yardımcı birimlerce koordinasyonun sağlanmasının işbirliğine katkı sağladığı ifade edilmektedir (TİKA, 2026g).

3.2. Kore'nin KOICA Modeli

KOICA, karşılıklı refahı esas alan işbirliği yoluyla insanlığın ortak kalkınmasına ve dünya barışına katkıda bulunmak amacıyla 1991 yılında Dışişleri Bakanlığı bünyesinde kurulmuştur. Farklı bakanlıklar tarafından yürütülen hibe yardım programlarının etkinliğini artırmak amacıyla oluşturulan kurum, merkezi bir kalkınma işbirliği platformu işlevi görmektedir. KOICA; kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve akademi ile işbirliği içinde faaliyet yürütmektedir. Kurum, Kore'nin kalkınma deneyimini paylaşarak hem küresel yoksullukla mücadele etmeyi hem de ortak ülkelerle ilişkileri güçlendirmeyi hedeflemektedir. Günümüzde 47 ülkede 47 ofis aracılığıyla faaliyet göstermektedir (KOICA, 2026a).

KOICA'nın vizyonu; sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek, kalkınma işbirliği ortaklıklarını güçlendirmek, kalkınma ekosisteminin sürdürülebilirliğini artırmak ve yenilikçi yönetim anlayışını geliştirmek üzerine kuruludur. Bu çerçevede yeşil ve dijital dönüşüm, sürdürülebilir ekonomik büyüme, sosyal altyapının güçlendirilmesi ve insani krizlere müdahale temel öncelikler arasında yer almaktadır (KOICA, 2026b).

Kore'nin temsilci kalkınma işbirliği kuruluşu olan KOICA, ülkenin resmi kalkınma yardımını (ODA) genişletme politikalarıyla uyum arz etmektedir (KOICA, 2026c). KOICA'nın öncelikli alanları arasında sağlık, eğitim, yönetim, tarım, ormancılık, balıkçılık ve kırsal kalkınma ile teknoloji, çevre ve enerji sektörleri yer almaktadır. KOICA'nın faaliyetlerini yürüttüğü bölgeler Asya-Pasifik, Afrika, diğerleri, Orta ve Güney Amerika, çok taraflı kuruluşlar, Doğu Avrupa & bağımsız devletler topluluğu ve Orta Doğu şeklinde kategorize edilmektedir (KOICA, 2026d). Kurumun faaliyetleri strateji ve yönetim ofisi, kalkınma stratejisi ve Asya-Pasifik ofisi, Afrika, Avrasya ve Orta Doğu, Orta ve güney Amerika ofisi, küresel dayanışma ve ortaklıklar ofisi, küresel liderler programı ofisi çatısı altında yürütülmektedir (KOICA, 2026e). Bilhassa küresel zorluklar karşısında çözüm bulma gayesi taşıyan kurum, uluslararası toplulukla uyumlu ve karşılıklı fayda sağlayan ilişkiler kurmaktadır (KOICA, 2026a). Bu bağlamda kalkınma projeleri, Kalkınma Danışmanlık Programı (DEEP), Kalkınma Eylem Programı (DAP), insan haklarına dayalı kalkınma uygulaması, uluslararası gönüllülük ve burs programları, acil yardım fonları, çok taraflı işbirlikleri ve benzeri girişimler aracılığıyla hibe tabanlı faaliyetler yürütülmektedir (KOICA, 2026f).

KOICA aracılığıyla destek olunan ülkelerin gelir düzeyi sırasıyla oransal olarak yüksekten düşüğe şu şekilde kategorize edilmektedir: Düşük orta gelirli ülkeler, en az gelişmiş ülkeler, tahsis edilmeyenler (çok uluslu projeler ve idari giderler gibi belirli bir ülkeye atfedilemeyenler), üst orta gelirli ülkeler, diğer düşük gelirli ülkeler (KOICA, 2026d). KOICA yardım şeffaflığını arttırmak için Uluslararası Yardım Şeffaflığı Girişimi'ne bilgi açıklama düzeyini sürekli yükseltmekte, bilgi açıklamasını teşvik etmek için başlattığı Entegre ODA Bilgi Sistemi'ni sürdürmekte ve ODA faaliyetlerine ilişkin istatistikleri Korece ve İngilizce olarak resmi web sitesinde yayınlamaktadır (KOICA, 2026g).

1993-2024 yılları arasında yayınlanan KOICA Yıllık Raporları, kurumun mevcut yıl içerisindeki istatistikleri, öne çıkan rakamları, yönetim stratejisini, öncelikli performans hedeflerini ve başarılarını, ülke bazlı programları ve projeleri, küresel programları, destek programları ve faaliyetleri içermektedir (KOICA, 2026f). Kapsayıcı ve karşılıklı refahını hedefleyen kalkınma işbirliği yoluyla insanlığın ortak refahını ve dünya barışının teşvikine katkıda bulunma, kurumun başlıca hedefleri arasında öne çıkartılmaktadır (KOICA, 2024).

2015 raporuna göre göre 637 milyon KRW operasyon ölçeğinde resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: İnsani yardım, diğerleri, tarım, ormancılık ve balıkçılık, sağlık, kamu yönetimi, teknoloji, çevre ve enerji ve eğitim. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Orta Doğu, Doğu Avrupa, uluslararası kuruluşlar, Orta ve Güney Amerika, bölgelere ayrıştırılmayan, Afrika ve Asya-Pasifik (KOICA, 2015).

2016 raporuna göre 640 milyon KRW operasyon ölçeğinde resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: İnsani yardım, teknoloji, çevre ve enerji, tarım, ormancılık ve balıkçılık, sağlık, kamu yönetimi, diğerleri ve eğitim. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Orta Doğu, Doğu Avrupa, uluslararası kuruluşlar, Orta ve Güney Amerika, bölgelere ayrıştırılmayan, Afrika ve Asya-Pasifik (KOICA, 2016).

2017 raporuna göre 635 milyon KRW operasyon ölçeğinde resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: İnsani yardım, teknoloji, çevre ve enerji, tarım, ormancılık ve balıkçılık, kamu yönetimi, diğerleri, sağlık ve eğitim. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Orta Doğu, Doğu Avrupa, uluslararası kuruluşlar, Orta ve Güney Amerika, bölgelere ayrıştırılmayan, Afrika ve Asya-Pasifik (KOICA, 2017).

2018 raporuna göre 683 milyon KRW operasyon ölçeğinde resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Acil yardım, teknoloji, çevre ve enerji, tarım, ormancılık ve balıkçılık, diğerleri, kamu yönetimi, sağlık ve eğitim. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Doğu Avrupa, Orta Doğu, uluslararası kuruluşlar, Orta ve Güney Amerika, bölgelere ayrıştırılmayan, Afrika ve Asya-Pasifik (KOICA, 2018).

2019 raporuna göre 755 milyon KRW operasyon ölçeğinde resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Acil yardım, teknoloji, çevre ve enerji, tarım, ormancılık ve balıkçılık, sağlık, kamu yönetimi, diğerleri ve eğitim. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Orta Doğu, Doğu Avrupa, uluslararası kuruluşlar, Orta ve Güney Amerika, bölgelere ayrıştırılmayan, Afrika ve Asya-Pasifik (KOICA, 2019).

2020 raporuna göre 678 milyon KRW operasyon ölçeğinde resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Acil yardım, tarım, ormancılık ve balıkçılık, teknoloji, çevre ve enerji, kamu yönetimi, sağlık, eğitim ve diğerleri. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Orta Doğu, Doğu Avrupa, uluslararası kuruluşlar, Latin Amerika, bölgelere ayrıştırılmayan, Afrika, Asya-Pasifik (KOICA, 2020).

2021 raporuna göre KOICA'nın 727 milyon KRW operasyon ölçeğinde resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Acil yardım, tarım, ormancılık ve balıkçılık, eğitim, teknoloji, çevre ve enerji, sağlık, kamu yönetimi, diğerleri. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Orta Doğu, Doğu Avrupa, uluslararası kuruluşlar, Orta ve Güney Amerika, bölgelere ayrıştırılmayan, Afrika ve Asya-Pasifik (KOICA, 2021).

2022 raporuna göre KOICA'nın 804 milyon KRW operasyon ölçeğinde resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Acil yardım, tarım, ormancılık ve balıkçılık, eğitim, teknoloji, çevre ve enerji, sağlık, kamu yönetimi ve diğerleri. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Orta Doğu, Doğu Avrupa, uluslararası kuruluşlar, Orta ve Güney Amerika, bölgelere ayrıştırılmayan, Afrika ve Asya-Pasifik (KOICA, 2022).

2023 raporuna göre KOICA'nın 732 milyon dolarlık operasyon ölçeğinde resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Acil yardım, tarım, ormancılık ve balıkçılık, teknoloji, çevre ve enerji, eğitim, sağlık, yönetim ve barış, diğerleri. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Avrasya ve Orta Doğu, Orta ve Güney Amerika, bölgelere ayrıştırılmayan, Afrika ve Asya-Pasifik (KOICA, 2023).

2024 raporuna göre KOICA'nın 882 milyon dolarlık operasyon ölçeğinde resmi kalkınma yardımları artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Acil yardım, tarım, ormancılık ve balıkçılık, sağlık, eğitim, teknoloji, çevre ve enerji, yönetim ve barış, diğerleri. Yardımların bölgesel dağılımı ise artan biçimde sırasıyla şu şekildedir: Orta ve Güney Amerika, bölgelere ayrıştırılmayan, Avrasya ve Orta Doğu, Asya-Pasifik ve Afrika (KOICA, 2024).

KOICA'nın 2016-2020 ve 2021-2025 yılları için hazırlanan Orta Vadeli Sektörel Stratejisi'nde eğitim, sağlık, yönetim, tarımsal ve kırsal kalkınma, su, enerji, ulaşım, kentsel gelişim, bilim, teknoloji ve inovasyon, iklim eylemi, cinsiyet eşitliği ve insan hakları alanlarındaki vizyon, misyon, yaklaşımlar, stratejik hedefler, kilit aktörler ve programlar ortaya konulmaktadır. Eğitim alanında kaliteli eğitim olanaklarının geliştirilmesi, dijital becerilerin yaygınlaştırılması ile mesleki eğitim ve yükseköğretimin desteklenmesi ön plana çıkarken; sağlık alanında yaşam

döngüsü yaklaşımına dayalı sağlık hizmetleri, sağlık güvenliği ve dijital sağlık kapasitesinin güçlendirilmesi vurgulanmaktadır. Yönetişim alanında demokratik ve kapsayıcı yönetim anlayışı, vatandaş güvenliği ile hesap verebilir ve etkin idari sistemlerin oluşturulması öne çıkmaktadır. Tarım ve kırsal kalkınma alanında sürdürülebilir üretim kapasitesinin artırılması, pazar erişiminin genişletilmesi ve doğal kaynakların iklim değişikliğine karşı korunması hedeflenmektedir. Su alanında temiz su ve sanitasyon hizmetlerinin yaygınlaştırılması, sürdürülebilir su yönetimi ve afet risklerinin azaltılması dikkat çekmektedir. Enerji alanında modern enerjiye erişimin artırılması, yenilenebilir enerji üretiminin desteklenmesi ve enerji verimliliğinin geliştirilmesi; ulaşım alanında ise ekonomik kalkınmayı destekleyen güvenli, kapsayıcı ve sürdürülebilir ulaşım politikaları vurgulanmaktadır. Kentsel gelişimde planlamaya dayalı akıllı kentleşme, kırılgan grupları dikkate alan kapsayıcı politikalar ve dayanıklı şehirlerin oluşturulması öne çıkmaktadır. Bilim, teknoloji ve inovasyon alanında ortak ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınma sorunlarına yenilikçi çözümler geliştirilmesi teşvik edilmektedir. Ayrıca iklim eylemi kapsamında karbon nötrlüğü, yeşil toparlanma ve iklim adaptasyonu; cinsiyet eşitliği alanında kadınların ekonomik ve sosyal açıdan güçlendirilmesi; insan hakları alanında ise insan hakları temelli yaklaşımın kalkınma işbirliği süreçlerine entegre edilmesi hedeflenmektedir (KOICA, 2026i; KOICA, 2026i).

KOICA tarafından 2023 yılında Ülke Ortaklık Stratejisi bağlamında Ülke Planları yayınlanmıştır. Ülke ortaklık stratejisi, her bir ortak devlet için yönlendirmeyi, bütçeyi ve hükümet desteği alanlarını kapsamakta ve ulusal destek için temel bir çerçeve vazifesi görmektedir. Bu strateji, her iki hükümetin karar alma sürecinin bir ürünü ve ortak hedefleri resmileştirmenin bir yolu olarak değerlendirilmektedir. Ülke planı, KOICA'nın çok sayıda odaklı programını içeren üst düzey bölgesel destek stratejisini kapsamaktadır. KOICA'nın üst düzey ulusal destek stratejisi çeşitli KOICA projelerinden oluşan ayrıntılı ve pratik bir rehber niteliğindedir. Bu bağlamda toplam 46 ülke için 131 ülke planı ve 65 alt program hazırlanmıştır. Ülke planlarındaki programlar orta vadeli alan stratejileri ile entegre edilmiş ve yukarıda bahsi edilen alanlardaki hedef ve çıktılarla uyumlandırılmıştır. Projelerin entegrasyonunun güçlendirilmesi ve etkinliğinin artırılması için stratejilerin projelere bağlanması, orta ve uzun vadeli sonuç yönetimi, değişken yönetim türlerinin entegrasyonu, orta ve uzun vadeli kaynak yönetimi ve yurtiçi ve yurtdışındaki kurumlar arasındaki iş birliği amaçlanmaktadır (KOICA, 2026j). En nihayetinde kurumun ana yönelimleri arasında sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşılmasının teşvik edilmesi, kalkınma işbirliği ekosisteminin sürdürülebilirliğinin artırılması, kalkınma işbirliği ortaklığına öncülük edilmesi ve yenilikçi yönetim anlayışının benimsenmesi ön plana çıkmaktadır (KOICA, 2026k).

4. TİKA ve KOICA Modellerinin Karşılaştırmalı Analizi

Kalkınma diplomasisi, devletlerin kalkınma yardımlarını dış politika araçlarıyla bütünleştirdiği çok boyutlu bir etkileşim alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Türkiye ve Kore gibi yükselen bağışçı ülkeler, kalkınma yardımlarını diplomatik ilişkileri geliştirme ve yumuşak güç kapasitelerini artırma amacıyla stratejik araçlar olarak kullanmaktadır. Türkiye'nin TİKA ve Kore'nin KOICA aracılığıyla yürüttüğü faaliyetler, yükselen bağışçıların küresel yardım rejimindeki artan rolünü anlamak açısından önemli kurumsal örnekler sunmaktadır. Her iki kurum da kalkınma yardımlarını ulusal deneyimler ve dış politika öncelikleri doğrultusunda şekillendirmekte, ancak uygulama biçimleri ve öncelikleri bakımından farklılaşmaktadır.

Kuruluş süreçleri incelendiğinde her iki kurumun da dış politika hedefleriyle doğrudan bağlantılı olduğu görülmektedir. TİKA, 1992 yılında Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkasya'daki Türk Cumhuriyetleriyle ilişkilerini geliştirmek amacıyla kurulmuş ve başlangıçta tarihsel ve kültürel bağların güçlü olduğu bölgelere odaklanmıştır. Türkiye'nin dış politika perspektifinin genişlemesiyle birlikte kurumun faaliyet alanı Balkanlar, Afrika, Orta Doğu, Latin Amerika ve Pasifik'e uzanmıştır. KOICA ise 1991 yılında Kore'nin resmi kalkınma yardımlarını daha etkin yürütmek amacıyla kurulmuş ve hibe programlarını koordine eden merkezi bir yapı olarak tasarlanmıştır. Bu yönüyle KOICA'nın başlangıçtan itibaren daha bütünleşik ve kurumsallaşmış bir yapı sunduğu, TİKA'nın ise tarihsel ve kültürel bağların belirgin olduğu bir dış politika zemini üzerinde geliştiği görülmektedir.

Uygulama açısından değerlendirildiğinde iki kurum arasında önemli benzerlikler bulunmaktadır. Her iki kurum da kalkınma yardımlarını yalnızca finansal destek olarak değil; bilgi transferi, teknik işbirliği ve kapasite geliştirme faaliyetleriyle desteklenen kapsamlı girişimler şeklinde yürütmektedir. Eğitim, sağlık, tarım, altyapı ve teknik eğitim programları öne çıkan ortak faaliyet alanlarıdır. Ayrıca iki kurum da kamu kurumları, sivil toplum, özel sektör ve akademik aktörlerle iş birliği içinde çok paydaşlı bir kalkınma modeli geliştirmektedir. Bu durum, kalkınma diplomasininin maddi kaynak aktarımının ötesinde kurumsal kapasite ve insan kaynağı geliştirmeyi de içerdiğini göstermektedir.

Bununla birlikte uygulama biçimlerinde belirgin farklılıklar söz konusudur. TİKA'nın faaliyetlerinde tarihsel ve kültürel bağlar önemli bir rol oynamakta; projeler çoğunlukla dostluk ve karşılıklı güven inşası çerçevesinde şekillenmektedir. Eğitim projeleri, kültürel miras restorasyonu, sosyal altyapı yatırımları ve insani yardım faaliyetleri bu yaklaşımın temel unsurlarını oluşturmaktadır. KOICA'nın yaklaşımı ise kalkınma deneyiminin paylaşılması ve sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınmanın desteklenmesine dayanmaktadır. Kore'nin hızlı kalkınma deneyimi kurumun faaliyetlerinde temel bir referans oluşturmaktadır. Bu doğrultuda teknoloji, dijital dönüşüm, inovasyon, yönetim ve sürdürülebilir enerji gibi alanlar daha belirgin yer tutmaktadır.

Türkiye ve Kore'nin kalkınma diplomasisi yaklaşımlarındaki farklılaşma, büyük ölçüde iki ülkenin tarihsel kalkınma deneyimleri, kurumsal kapasite düzeyleri ve dış politika vizyonlarıyla ilişkilendirilmektedir. Kore'nin kalkınma işbirliği modelinin daha planlı, teknik ve sektör odaklı olması; devlet öncülüğünde sanayileşme deneyimi, yüksek teknoloji temelli ekonomik dönüşümü ve kurumsallaşmış kalkınma planlama geleneğiyle bağlantılandırılmaktadır. Bu durum, KOICA'nın faaliyetlerinde ölçülebilir hedeflerin, orta vadeli sektör stratejilerinin ve teknik uzmanlık alanlarının öne çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Buna karşılık Türkiye'nin kalkınma diplomasisi yaklaşımı daha esnek, çok yönlü ve insani yardım ağırlıklı bir karakter sergilemektedir. TİKA'nın faaliyetlerinde tarihsel ve kültürel bağların görünürlüğü, Türkiye'nin çok boyutlu dış politika anlayışı ve kamu diplomasisi odaklı yaklaşımıyla ilişkilendirilmektedir. Ortak tarihsel hafıza, kültürel yakınlık ve insani yardım söylemi, Türkiye'nin kalkınma işbirliği modelinde normatif ve toplumsal boyutları güçlendirmektedir. Yumuşak güç perspektifinden bakıldığında her iki kurum da kalkınma yardımlarını uluslararası imaj ve prestij üretiminde kullanmaktadır. TİKA projelerinde Türkiye'nin tarihsel birikimi ve insani yardım kapasitesi öne çıkarken, KOICA faaliyetlerinde Kore'nin kalkınma deneyimi ve teknoloji odaklı modeli belirleyici olmaktadır.

Coğrafi kapsam ve sektörel öncelikler açısından da iki kurum farklılaşmaktadır. TİKA başlangıçta tarihsel ve kültürel bağların güçlü olduğu bölgelere odaklanmış, zamanla Afrika, Orta Doğu, Latin Amerika ve Asya'ya genişlemiştir. Kurumun faaliyetleri sosyal altyapı, eğitim, sağlık, insani yardım ve kültürel miras alanlarında yoğunlaşırken; teknik işbirliği ve burs programlarıyla insan kaynağının geliştirilmesi hedeflenmektedir. KOICA ise Asya-Pasifik, Afrika, Orta Doğu, Doğu Avrupa ve Latin Amerika'da faaliyet göstermekte; eğitimle birlikte teknoloji, çevre ve enerji, yönetim, tarım ve kırsal kalkınma alanlarına ağırlık vermektedir. Bu durum, Kore'nin teknoloji ve sanayi odaklı kalkınma modeliyle uyum arz etmektedir. Dolayısıyla KOICA'da inovasyon ve sürdürülebilir kalkınma vurgusu öne çıkarken, TİKA'da sosyal kalkınma ve insani yardım boyutu daha görünür hale gelmektedir.

Kurumsal yapı ve stratejik planlama açısından KOICA'nın daha sistematik bir yapı geliştirdiği görülmektedir. Orta vadeli sektörel stratejiler, ülke ortaklık planları ve şeffaflık mekanizmaları, kalkınma yardımlarının planlanması ve uygulanmasında belirleyici bir çerçeve sunmaktadır. TİKA ise stratejik planlar ve yıllık raporlar doğrultusunda faaliyet göstermekle birlikte daha esnek ve hızlı müdahale kapasitesiyle öne çıkmaktadır. Özellikle insani krizlerde hızlı ve kapsamlı müdahale kabiliyeti, Türkiye'nin kalkınma diplomasisinde önemli bir araçtır.

Tablo 1, TİKA ve KOICA'nın benzer işlevler üstlenmelerine rağmen farklı kalkınma diplomasisi modelleri geliştirdiğini göstermektedir. Her iki kurum kalkınma yardımlarını dış politika hedefleriyle uyumlu biçimde kullanırken, TİKA'nın daha esnek, sosyal ve insani yardım odaklı bir yaklaşım benimsediği; KOICA'nın ise teknoloji, kapasite geliştirme ve stratejik planlama temelli daha kurumsallaşmış bir yapı geliştirdiği görülmektedir. Bu farklılaşma, yükselen bağlılık ülkelerin kalkınma işbirliği politikalarının tek tip bir modele indirgenemeyeceğini ortaya koymaktadır.

[Tablo 1. Kalkınma Diplomasisi Bağlamında TİKA ve KOICA Karşılaştırması]

Karşılaştırma Boyutu	TİKA	KOICA
Kuruluş Yılı	1992	1991
Kurumsal Bağlılık	Türkiye’de farklı dönemlerde Dışişleri, Başbakanlık ve Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı	Kore Dışişleri Bakanlığı bünyesinde
Kuruluş Amacı	Türk Cumhuriyetleriyle ilişkileri geliştirmek ve kalkınma işbirliği yürütmek	Hibe yardımlarını koordine eden merkezi kalkınma işbirliği kurumu
Kalkınma Yaklaşımı	Sosyal kalkınma, insani yardım, kültürel ve tarihsel bağlar	Kalkınma deneyimi paylaşımı, teknoloji ve kapasite geliştirme
Faaliyet Alanı	Orta Asya’dan başlayarak Afrika, Balkanlar, Orta Doğu ve Latin Amerika’ya genişleyen kapsayıcı ağ	Asya-Pasifik, Afrika, Orta Doğu, Doğu Avrupa ve Latin Amerika
Öncelikli Sektörler	Eğitim, sağlık, sosyal altyapı, kültürel miras, insani yardım	Eğitim, teknoloji, çevre ve enerji, yönetim ve barış
İşbirliği Modeli	Kamu kurumları, STK’lar, üniversiteler ve özel sektörle işbirliği	Çok paydaşlı kalkınma işbirliği platformu
Yumuşak Güç Boyutu	Tarihsel ve kültürel bağlar üzerinden dostluk ve işbirliği söylemi	Kalkınma deneyimi ve teknoloji odaklı kalkınma modeli

Neticede TİKA ve KOICA örnekleri, yükselen bağışçı ülkelerin küresel kalkınma işbirliğindeki artan rolünü ortaya koymaktadır. Her iki kurum da kalkınma yardımlarını dış politika hedefleriyle uyumlu biçimde kullanmakta, ancak farklı tarihsel ve kurumsal arka planlara dayanan yaklaşımlar geliştirmektedir. TİKA’nın tarihsel ve kültürel bağlara dayalı, sosyal kalkınma ve insani yardım odaklı yaklaşımına karşılık KOICA; kalkınma deneyimi paylaşımı, teknoloji transferi ve kapasite geliştirme temelli daha sistematik bir model izlemektedir. Bu farklılıklar, yükselen bağışçıların kalkınma politikalarının tek tip bir modele indirgenemeyeceğini ve ülkelerin kendi tarihsel deneyimleri, kalkınma stratejileri ve dış politika öncelikleri doğrultusunda şekillendiğini göstermektedir. Bu yönüyle Türkiye ve Kore örnekleri, yükselen bağışçıların küresel kalkınma rejiminde alternatif fakat birbirinden farklı kurumsal modeller geliştirebildiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç

Kalkınma diplomasisi, günümüz uluslararası ilişkilerinde devletlerin dış politika araçlarını çeşitlendirdiği önemli bir etkileşim alanı olarak öne çıkmaktadır. Güç dengelerindeki dönüşümle birlikte kalkınma yardımları, yalnızca ekonomik destek mekanizmaları olmaktan çıkarak uluslararası iş birliğini geliştiren ve devletlerin yumuşak güç kapasitesini artıran stratejik araçlar haline gelmiştir. Bu süreçte yükselen bağışçı ülkelerin artan faaliyetleri, küresel kalkınma mimarisinin daha çok aktörlü ve çeşitlenmiş bir yapıya evrilmesine katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmada Türkiye ve Kore’nin kalkınma diplomasisi yaklaşımları, TİKA ve KOICA modelleri üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bulgular, her iki ülkenin kalkınma yardımlarını ulusal kalkınma deneyimleri ve dış politika öncelikleri doğrultusunda kurumsallaştırdığını ve kalkınma işbirliğini çok boyutlu bir diplomasi aracı olarak kullandığını göstermektedir.

Türkiye’nin TİKA aracılığıyla yürüttüğü kalkınma işbirliği faaliyetleri; geniş coğrafi yayılımı, insan odaklı yaklaşımı ve tarihsel-kültürel bağlara yaptığı vurgu ile öne çıkmaktadır. Eğitim, sağlık, sosyal altyapı, kültürel miras

ve insani yardım alanlarında yürütülen projeler, Türkiye'nin kalkınma diplomasisini çok yönlü bir dış politika aracı olarak kullandığını göstermektedir. TİKA'nın faaliyet alanının Balkanlar ve Orta Asya'dan Afrika ve Latin Amerika'ya genişlemesi, kurumsal kapasitesindeki artışla ilişkilendirilmektedir.

Kore'nin KOICA modeli ise güçlü kurumsal koordinasyon, sektör temelli stratejik planlama ve teknoloji odaklı kalkınma yaklaşımıyla dikkat çekmektedir. Eğitim, sağlık, yönetim, çevre ve enerji alanlarında yürütülen programlar, Kore'nin kalkınma deneyimini uluslararası işbirliği süreçlerine aktarma çabasını yansıtmaktadır. KOICA'nın stratejik planlama belgeleri ve çok paydaşlı iş birliği yapısı, kurumsal yönetim kapasitesini güçlendiren temel unsurlar arasında yer almaktadır.

Karşılaştırmalı analiz, her iki kurumun da kalkınma yardımlarını sürdürülebilir kalkınma hedefleri, uluslararası iş birliği ve yumuşak güç stratejileriyle ilişkilendirdiğini göstermektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin yaklaşımında tarihsel ve kültürel bağlara dayalı, daha esnek ve geniş coğrafi kapsama sahip bir model öne çıkarken; Kore'nin yaklaşımında kurumsal planlama, sektör odaklı stratejiler ve teknoloji temelli kalkınma anlayışı daha belirgin hale gelmektedir. Bu farklılıklar, ülkelerin kalkınma deneyimleri, devlet kapasitesi ve dış politika öncelikleriyle yakından ilişkili bulunmaktadır.

Bulgular, yükselen bağışçı ülkelerin küresel kalkınma işbirliği alanında geleneksel modellere alternatif yaklaşımlar geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Türkiye ve Kore örnekleri, kalkınma yardımlarının yalnızca finansal transferlerden ibaret olmadığını; bilgi paylaşımı, kurumsal kapasite geliştirme ve uzun vadeli iş birliği ilişkileri kurmaya yönelik diplomatik araçlar olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Kore'nin daha teknik, planlı ve sektör odaklı yaklaşımı yüksek kurumsallaşma kapasitesi ve kalkınmacı devlet geleneğiyle bağlantılı görünürken; Türkiye'nin daha esnek, insani ve kültürel boyutları güçlü modeli, çok boyutlu dış politika anlayışı ve tarihsel-toplumsal bağları önceleyen diplomatik perspektifiyle uyum göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, yükselen bağışçı ülkelerin kalkınma diplomasisi pratiklerinin farklı tarihsel ve kurumsal dinamikler temelinde şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak çalışma, kalkınma diplomasisi literatürüne iki yükselen bağışçı ülkenin kurumsal yardım modellerini karşılaştırmalı biçimde ele alarak katkı sunmaktadır. Türkiye ve Kore örnekleri, kalkınma işbirliği pratiklerinin yalnızca yardım hacimleri üzerinden değil; kurumsal yapı, stratejik yönelim ve diplomatik amaçlar çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu doğrultuda farklı yükselen bağışçı ülkelerin kalkınma diplomasisi yaklaşımlarını karşılaştırmalı biçimde inceleyen çalışmaların, küresel kalkınma işbirliğindeki dönüşümü daha kapsamlı analiz etmeye katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

- Abdulahim, H., Gebrael, M., Elhaj, M., & Binsuwadan, J. (2025). Sustainable trends in decent work and economic growth: A comprehensive analysis of GCC countries, *Sustainability*, 17(19), 8798, <https://doi.org/10.3390/su17198798>.
- Adalar, İ. & Işık, Ö. (2025). CRiterion Importance Based on SUM of Squares (CRISUS): A Novel Objective Weighting Method and Its Implementation in Multidimensional Sustainability Performance Measurement. *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, 59, 205-221. DOI: 10.24818/18423264/59.2.25.13.
- Al İ. (2025). Ülkelerin finansal okuryazarlık seviyelerinin belirlenmesi: CRISUS ve SAW yöntemleriyle karşılaştırmalı bir analiz. Belke, M. & Akbulut, O. Y. (Ed.) *Ekonomi ve Finans Alanında Çok Kriterli Karar Verme Uygulamaları-I* içinde (ss.: 37-45). Ankara, Gazi Kitabevi. ISBN: 978-625-5816-86-3
- Alrasheedi, A. F., Mishra, A. R., Pamucar, D., Devi, S., & Cavallaro, F. (2024). Interval-valued intuitionistic fuzzy AROMAN method and its application in sustainable wastewater treatment technology selection. *Journal of intelligent & fuzzy systems*, 46(3), 7199-7222. <https://doi.org/10.3233/JIFS-236697>.
- Asriani, A. (2024). Bibliometric analysis on sustainable development goals (SDGs): Decent work and economic growth. *International Journal of Education, Social Studies, and Management*, 4(2), 625-637. <https://doi.org/10.52121/ijessm.v4i2.330>
- Baş, H., Ersin, İ., & Kalkavan, H. (2025). Determining the effect levels of augmented decent work criteria in sustainable economic development with the fuzzy DEMATEL method. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics*, 31(1), 121-134. <https://doi.org/10.1080/10803548.2024.2413302>
- Belke, M. (2025). Türkiye ekonomisinde kurumsal kalite performansının CRISUS-CoCoSo hibrit yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmesi. Akbulut, O. Y., Demir, E. & Kaya, H. (Ed.) *Ekonomi ve Finans Alanında Çok Kriterli Karar Verme Uygulamaları-II* içinde (ss.: 39-58). Ankara, Gazi Kitabevi. ISBN: 978-625-5816-47-4
- Bieszk-Stolorz, B., & Dmytrów, K. (2023). Decent work and economic growth in EU Countries—static and dynamic analyses of sustainable development goal 8. *Sustainability*, 15(18), 13327. <https://doi.org/10.3390/su151813327>
- Birleşmiş Milletler (2025). The Sustainable Development Goals Report, <https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2025.pdf>
- Bošković, S., Švadlenka, L., Jovčić, S., Dobrodolac, M., Simić, V., & Bacanin, N. (2023). An alternative ranking order method accounting for two-step normalization (AROMAN)—A case study of the electric vehicle selection problem. *IEEE Access*, 11, 39496-39507. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2023.3265818>.
- Bošković, S., Švadlenka, L., Jovčić, S., Simic, V., Dobrodolac, M., & Elomiya, A. (2024). Sustainable propulsion technology selection in penultimate mile delivery using the FulLEX-AROMAN method. *Socio-Economic Planning Sciences*, 95, 102013. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2024.102013>.
- Božanić, D., Milić, A., Tešić, D., Salabun, W., & Pamučar, D. (2021). D numbers–FUCOM–fuzzy RAFSI model for selecting the group of construction machines for enabling mobility. *Facta Universitatis, Series: Mechanical Engineering*, 19(3), 447-471. <https://doi.org/10.22190/FUME210318047B>
- Çetin, E., Çetin, M.K., & Sekreter, M.S. (2025). İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme perspektifinden CRITIC tabanlı Multi-MOORA yöntemi ile analiz: AB ülkeleri örneği, *Sosyal Mucit Academic Review*, 6(2), 173-192. <https://doi.org/10.54733/smar.1602348>
- Death, C. & Gabay, C. (2015). Doing Biopolitics Differently? Radical Potential in the Post-2015 MDG and SDG Debates, *Globalizations* 12(4), 597-612. <https://doi.org/10.1080/14747731.2015.1033172>
- Demir, E. (2025). An innovative decision support model for the financial performance assessment: a study of BIST Cement Firms. *Knowledge and Decision Systems with Applications*, 1, 125-144. <https://orcid.org/10.59543/kadsa.v1i.14021>
- Deniz, G. (2025). İslami bankacılık sektöründe çok kriterli karar alma yöntemleri ile çok boyutlu kurumsal performans değerlendirmesi. Belke, M. & Akbulut, O. Y. (Ed.) *Ekonomi ve Finans Alanında Çok Kriterli Karar Verme Uygulamaları-I* içinde (ss.: 197-215). Ankara, Gazi Kitabevi. ISBN: 978-625-5816-86-3
- Dündar, S. (2025). Performance Evaluation of G7 Countries in Terms of Patent Applications. *Black Sea Journal of Engineering and Science*, 8(3), 11-12. <https://doi.org/10.34248/bsengineering.1605982>.

- Dündar, S. (2025). Prioritizing the regional preferences of Turkish investors regarding foreign direct investment by ARLON method. *Konya Journal of Engineering Sciences*, 13(3), 927-946. <https://doi.org/10.36306/konjes.1648279>.
- Firlej, K.A., Firlej, C., & Luty, L. (2023). Economic growth and decent work as a goal of sustainable development in the European Union in the pre-pandemic and pandemic period. *International Entrepreneurship Review*, 9(1), 61-76. <https://doi.org/10.15678/IER.2023.0901.05>
- Gligorić, Z., Görçün, Ö. F., Gligorić, M., Pamucar, D., Simic, V., & Küçükönder, H. (2024). Evaluating the deep learning software tools for large-scale enterprises using a novel TODIFFA-MCDM framework. *Journal of King Saud University-Computer and Information Sciences*, 36(5), 102079. <https://doi.org/10.1016/j.jksuci.2024.102079>.
- Görçün, Ö. F., Shabir, M., Çalık, A., & Işık, Ö. (2025). Evaluation of the Financial Performance of the Textile and Apparel Industry in interval type-2 fuzzy environment. *Applied Soft Computing*, 113830. <https://doi.org/10.1016/j.asoc.2025.113830>.
- Gül, S. & Bektaş, S. (2025). Yeni Bir Hibrit Karar Verme Modeliyle ESG Performans Sıralaması: Bankacılık Sektörü İçin CRISUS-PIV Hibrid Modeli Uygulaması. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 60(4), 3557-3579. <https://doi.org/10.63556/tisej.2025.1582>
- Iftimoaei, C., Baci, C.I., & Gabor, R.V. (2024). Romania's Progress in implementing sustainable development goal 8 of the 2030 agenda: A statistical assessment, *Analele Ştiinţifice ale Universităţii »Alexandru Ioan Cuza« din Iaşi. Sociologie şi Asistenţă Socială*, 2(17), 5-24.
- Işık, Ö., Adalar, İ., & Shabir, M. (2025b). Measuring efficiency, productivity and sustainability performance for islamic banks: a fuzzy expert-based multi-criteria decision support model using spherical fuzzy information. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 1753-8394. <https://doi.org/10.1108/IMEFM-09-2024-0477>.
- Işık, Ö., Shabir, M., & Moslem, S. (2024). A hybrid MCDM framework for assessing urban competitiveness: A case study of European cities. *Socio-Economic Planning Sciences*, 96, 102109. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2024.102109>.
- Işık, Ö., Shabir, M., Demir, G., Puska, A., & Pamucar, D. (2025a). A hybrid framework for assessing Pakistani commercial bank performance using multi-criteria decision-making. *Financial Innovation*, 11(1), 38. <https://doi.org/10.1186/s40854-024-00728-x>.
- Işık, Ö., Zolfani, S. H., Shabir, M., & Šaparauskas, J. (2025c). A grey-based hybrid decision support framework for assessing the Environmental, Social, and Governance (ESG) sustainable performance: a case study of BIST-listed banks. *Technological and Economic Development of Economy*, 31(4), 1237-1273. <https://doi.org/10.3846/tede.2025.24359>
- Karsak, E. E., & Goker, N. (2019). Common weight DEA-based methodology for ranking APEC countries by considering sustainable development goals including decent work, income inequalities, and gender equality. In 2019 3rd International Conference on Data Science and Business Analytics (ICDSBA) (pp. 84-89). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICDSBA48748.2019.00028>.
- Köse, Ö. (2025a). Özel sermayeli mevduat bankacılığı sektöründe finansal performansın CRISUS tabanlı RAWEC modeliyle incelenmesi. Belke, M. & Akbulut, O. Y. (Ed.) *Ekonomi ve Finans Alanında Çok Kriterli Karar Verme Uygulamaları-I içinde* (ss.: 107-119). Ankara, Gazi Kitabevi. ISBN: 978-625-5816-86-3
- Köse, Ö. (2025b). Bütünleşik MAXC ve COPRAS yaklaşımıyla sigorta sektöründe kurumsal finansal performansın analizi. Akbulut, O. Y., Demir, E. & Kaya, H. (Ed.) *Ekonomi ve Finans Alanında Çok Kriterli Karar Verme Uygulamaları-II içinde* (ss.: 133-144). Ankara, Gazi Kitabevi. ISBN: 978-625-5816-47-4
- Küfeoğlu, S. (2022). *Emerging technologies: Value creation for sustainable development*. Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-07127-0>
- Lapinskaitė, I., & Vidžiūnaitė, S. (2020). Assessment of the sustainable economic development goal 8: Decent work and economic growth in G20 countries. *Economics and Culture*, 17(1), 116-125. <https://doi.org/10.2478/jec-2020-0011>
- Nikolić, I., Milutinović, J., Božanić, D., & Dobrodolac, M. (2023). Using an interval type-2 fuzzy AROMAN decision-making method to improve the sustainability of the postal network in rural areas. *Mathematics*, 11(14), 3105. <https://doi.org/10.3390/math11143105>.
- OECD (2025). *OECD Economic Surveys: Ireland 2025*, Volume 2025/3, <https://www.oecd-ilibrary.org/en/publications/>

oecd-economic-surveys-ireland-2025_9a368560-en.html?utm_source=chatgpt.com

Ourworldindata. (t.y.). <https://ourworldindata.org/> (Erişim Tarihi: 1.09.2025).

Özekenci, E. K. (2025). A hybrid MPSI-Extended AROMAN decision-making model for assessing green logistics performance: the case of Asia-Pacific countries. *LogForum*, 21(1), 87-105. <https://doi.org/10.17270/J.LOG.001154>

Rao, R.V., Patel, B.K. (2010). A subjective and objective integrated multiple attribute decision making method for material selection. *Materials & Design*, 31(10), 4738-4747. <https://doi.org/10.1016/j.matdes.2010.05.014>

Skvarciany, V., & Astike, K. (2022). Decent work and economic growth: Case of EU. In 12th International Scientific Conference (pp. 184-190). Vilnius Tech. <https://doi.org/10.3846/bm.2022.916>

Şengönül, A. ve Işık Ö. (2025). G20 ülkelerinin sürdürülebilir rekabet düzeylerinin CRISUS-MAXC-PIV modeliyle değerlendirilmesi. Akbulut, O. Y., Demir, E. & Kaya, H. (Ed.) *Ekonomi ve Finans Alanında Çok Kriterli Karar Verme Uygulamaları-II* içinde (ss.: 3-21). Ankara, Gazi Kitabevi. ISBN: 978-625-5816-47-4

Shannon, C.E. (1948). A mathematical theory of communication. *The Bell system technical journal*, 27(3), 379-423. <https://doi.org/10.1002/j.1538-7305.1948.tb01338.x>.

UNDP. (2024). Sustainable development goals. <https://www.undp.org/sustainable-development-goals> (Erişim Tarihi: 10.09.2025).

Yolvermez, B. (2025). Türkiye’de insana yakışır iş ve ekonomik büyümenin görünümü, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(48), 447-473.

Zehri, C., Bendahmane, M. E. A., Amina, K., Zgarni, I., & Sekrafi, H. (2024). Decent work, financial inclusion, and economic growth: Analysis under the SDG 8. *Heritage and Sustainable Development*, 6(1), 197-218. <https://doi.org/10.37868/hsd.v6i1.370>